

‘ANTERE’

R. BLACHÈRE**

Çev. Süleyman TÛLÛCÛ***

ÖZET

M. VI. asrın savaşı şairi ‘Antere b. Şeddâd, orta Arabistan’da oturan ‘Abs kabilesine mensuptu. Bu adamın gerçek olaylara münhasır biyografisi, son derece eksiktir. Bir Arap baba ve siyahî bir köleden doğmuş olan ‘Antere, gençliğinde bir çoban olarak köle hayatı yaşadı; ‘Abs ve onların Orta Arabistan’daki komşuları arasında [çereyan eden] mücadeleler esnasında, cesaretini gösterme fırsatını buldu; bilhassa ‘Abs ve Zübyân, daha sonra Temîm arasındaki Dâhis ve el-Gabrâ’ Savaşı’nda özellikle bizzat temayüz ettiği anlaşılıyor. Muhtemeldir ki, ‘Antere, bu kahramanlıkların bir sonucu olarak azat edildi ve ilerlemiş bir yaşta, Tayyi”e karşı bir baskında öldü. Şiirleri bir Dîvân hâlinde toplanmıştır. İspanyalı el-A’lem eş-Şentemerî (ö. 476/1083)’nin şerhi ile olan bir nüshada 27 şiir ve parça vardır: Bunlardan biri, mîm kafiyeli Kasîde, aynı zamanda Mu’allakât mecmuasında yer alır. Sîretü ‘Anter isimli ünlü destan, onun cesaretini, kahramanlıklarını ve maceralarını ele alır.

Anahtar Kelimeler: ‘Antere b. Şeddâd, Dâhis ve el-Gabrâ’ Savaşı, ‘Able, ‘Abs kabilesi, Mu’allaka, Sîretü ‘Anter.

* Bu yazı, R. Blachère tarafından *EL²* (İng.)’ya yazılan “ ‘Antara” maddesinin (I, 521-522) çevirisidir. Yazının sonuna, okuyuculara yararlı olacağı mülâhazasıyla, bir “Seçilmiş Ek Kaynakça” ilâve etmeyi uygun gördük.

** Régis Blachère (1900-1973): Arap dili ve edebiyatı ve Kur’ân üzerine yaptığı çalışmalarla tanınmış Fransız oryantalisti. Sorbonne Üniversitesi (Paris)’nde profesörlük yapmıştır. Başlıca çalışmaları: *Un Poète Arabe du Quatrième Siècle de l’Hégire: Abou t-Tayyib al-Motanabbî*, Paris 1935; *Livre des Catégories des Nations*, Paris 1935 (Arapçadan Fransızcaya çeviri); *La Grammaire de l’Arabe Classique*, M. Geudéfroy-Demombynes ile birlikte, Paris 1937, 1952, 1960; *Introduction au Coran*, Paris 1947, 1959; *Le Coran, Traduction Nouvelle*, I-II, Paris 1949-1950; *Le Problème de Mahomet*, Paris 1952; *Histoire de la Littérature Arabe*, I-III, Paris 1952-1966; *Eléments de l’Arabe Classique*, Paris 1958; *Le Coran*, Paris 1966, 1969; *Dictionnaire Arabe-Français-Anglais*, I-IV, diğer bazı oryantalistlerin katkısı ile, Paris 1967-1985. Ayrıca, *EL²* (İng.)’da ve çeşitli doğubilim dergilerinde yazıları yayınlanmıştır. Hayatı, eserleri ve görüşleri için bk. Necîb el-‘Akîkî, *el-Müsteşrikûn*, Beyrut 1984, I, 309-312; Selahattin Sönmezsoy, *Kur’ân ve Oryantalistler*, Ankara 1998, s. 84, 176-179, 182-188, 206, 217, 240-249; Kenan Demirayak-M. Sadi Çöğenli, *Arap Edebiyatında Kaynaklar*, 3. baskı, Erzurum 2000, s. 99-100; Suat Yıldırım, *Oryantalistlerin Yanılıgıları*, İstanbul 2003, s. 206 vd., 233 vd., 243 vd., 279-280, 309; Hidâyet Nuhoğlu, “Blachère, Régis”, *DİA*, VI, 244-245 (Çevirenin Notu).

*** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belâğati Anabilim Dalı.

ABSTRACT

'Antara

'Antara b. Shaddād, warrior-poet of the 6th century A D., belonged to the 'Abs tribe of central Arabia. Restricted to positive facts, the biography of this man is extremely sketchy. Born of an Arab father and a black slave, 'Antara, in his youth, lived in slavery as a shepherd; in the course of the conflicts between the 'Abs and their Central Arabian neighbours, he had opportunity to display his prowess; in the "War of Dāhis and al-Gabrā" especially between the 'Abs and the Dhubyān, then Tamīm, he seems to have particularly distinguished himself. It is probable that 'Antara was emancipated as a result of these exploits and that, at an advanced age, he fell in a raid against the Tayyi'. His poetry were compiled in a Diwan. In a recension with commentary by the Spaniard al-A'lam al-Shantamarī (d. 476/1083), there are 27 poems and fragments, one of these, the Qasīda in mīm also appears in the Mu'allaqāt anthology. Celebrated epic entitled Sīrat 'Antar deals with his valour, exploits and adventures.

Key Words: 'Antara b. Shaddād, War of Dāhis and al-Gabrā', 'Abla, 'Abs tribe, Mu'allaqa, Sīrat 'Antar.

"Cesur" (bk. *Lisānū'l-'Arab*, VI, 283, o, keza "mavi sinek"¹ anlamını verir); kelime, muhtemelen şiddet fikrini ifade eden 'tr kökünden türetilmiştir. İslām öncesinin birkaç savaşçı şairi bu ismi taşıdı; bk. *Âmidî*, s. 151-152.

M. VI. asrın savaşçı şairi 'Antere b. Şeddād, orta Arabistan'da oturan 'Abs kabilesine mensuptu (bk. *Gatafān* mad.). el-İsfahānî tarafından *Agānî*'de kaydedilen kısa bilgi, IV./X. asrın itimada lâyük halkının, 'Antere'yi bir hikâye kahramanı hâline getiren mübalağalı popüler rivayetleri reddetmeye mütemayil olduklarını ifade eder. Bu adamın gerçek olaylara münhasır biyografisi, son derece eksiktir. Bir Arap baba ve siyahî bir köleden doğmuş olan 'Antere, gençliğinde köle bir çoban olarak yaşadı; 'Abs ve onların Orta Arabistan'daki komşuları arasında [cereyan eden] mücadeleler esnasında, cesaretini gösterme fırsatını buldu; bilhassa 'Abs ve Zübyân, daha sonra Temīm arasındaki Dāhis ve el-Gabrā' Savaşı'nda özellikle bizzat temayüz ettiği anlaşılıyor (bk. *Cheikho*, s. 805 vd., ve *Dîvân*'a yazılan şerhler, nr. 13 vd.; keza bk. *Dîvân*, nr. 12 ve 26, diğer şairlere karşı hicivler). Muhtemeldir ki, 'Antere, bu

¹ Asıl metinde, bir yanlışlık eseri "blue-bottle" (mavi şişe) şeklinde kaydedilmiştir ki, doğrusu "blue-fly" (mavi sinek) olmalıdır. Meselâ bk. F. Steingass, *A Learner's Arabic-English Dictionary*, Beirut 1989, s. 730 (Çevirenin Notu).

kahramanlıkların bir sonucu olarak azat edildi ve ilerlemiş bir yaşta, Tayyi'e karşı bir baskında öldü (ölümüyle ilgili farklı rivayetler için *Agānî*'ye bk.). Menkıbe, 'Abs bağlılığının ve Hâricî siyasal ve sosyal eşitliğinin etkisi altında, bu çıplak taslağın üstünü hemen örttü. 'Antere, İslâm'dan önceki devirde, melez ırktan bir şahsın, saf kan bir Arabın statüsünü kazanabildiğini ispat etti. Süslemeler, az sayıdaki temalarla alâkalı idi: Kahramanın cesurca başarıları, kuzeni [amcasının kızı] 'Able'ye aşkı, hor görmesinin üstesinden gelmek ve bu acımasız güzelliğe lâıyk olmak için boş çabaları. Bu gelişmeler, sonunda, *Sîretü 'Anter* (bir önceki maddeye bk.) isimli ünlü bir destanın bir araya getirilmesine sebep oldu. Çoğunlukla olduğu gibi, parçalar (fragmanlar) ve şiirler, biyografik menkıbenin temelini oluşturur. III./IX. asrın başında, bu şiirsel eserlerin derlenmesi, Basralı âlimler, özellikle el-Asma'î [bu maddeye bk.] tarafından üstlenildi; İspanyalı el-A'lem eş-Şentemerî (ö. 476/1083)'nin şerhi ile olan bir nüshada 27 şiir ve parça vardır: Bunlardan biri, *mîm* kafiyesi *Kasîde*, aynı zamanda *Mu'allakât* mecmuasında yer alır. 'Antere'ye nispet edilen ve çeşitli eserlerde yer alan çoğu oldukça uzun müteaddit parçalar, Cheikho (s. 816-882, tam kaynaklar verilmeden) tarafından toplandı. Genel olarak, bu son metinler, acemi taklitler olarak görünürler; meselâ bk. Cheikho (s. 812, 820, 829, 855) tarafından verilen parçalar; âlimler-veya uydurucular-, 'Able'nin ismini ihtiva eden herhangi bir şiiri, sık sık 'Antere'ye nispet etme temayülünde oldular (bk. Cheikho, s. 846, 848-849, burada bir şair bizzat 'Able'ye hitap eder ve onun ['Antere'nin] İranlılara karşı kahramanlıklarını metheder); 'Antere'ye nispet edilen parçaların çoğu şüphelidir (bk. Cheikho, s. 853 ve *Agānî*³, VIII, 235); uzunluğundan dolayı şüpheli olan *Mu'allaka*, yanyana bulunan öğelerle başlamak için yazılmıştır. Bütün olarak alındığında, uydurucunun işe karışmasını çok açıkça göstermeyen, 'Antere'nin ismi altında yer almış şiirler ve parçalar, genel olarak kısadır; bir *nesîble* başlayan şiirler nadirdir (bk. *Dîvân*, nşr. Ahlwardt, nr. 13, 21; ve Cheikho, s. 817, *bâ'* kafiyesi şiir). Bir mersiye (*Dîvân*, nr. 24) ve *Dîvân*, nr. 11 gibi ağır hakaretle ilgili birkaç parça hariç, şiirlerin çoğu, şairin yiğitliğini, kahramanlıklarını ve kendisini 'Able'nin aşkına sevk eden iddiayı metheder. Acemi taklitler olmama şansına sahip olanlar, dil ve üslûp sadelikleriyle temayüz eder.

Bibliyografya: İbn Sellâm, *Tabakâtü's-Şu'arâ'*, nşr. Şâkir, s. 128; İbn Kuteybe, *Şî'r*, nşr. De Goeje, s. 130-134; *Agānî*³, VIII, 237-246 [Cheikho (*Şu'arâ'ü'n-Nasrâniyye*, Beyrut 1890, I, 794-882) tarafından tekrar ele alınmış; o, *Dîvân* (nşr. Ahlwardt)'i, ayıklanmış bir şekilde ve pek çok şiir metinleri ile yeniden oluşturur];

Caussin de Perceval, *Essai sur l'Histoire des Arabes*, Paris 1847, II, 441 vd., 514-521; İbn 'Abdi Rabbih, *İkd*, nşr. 'Uryân, *İndeks; Âmidî, Mü'telif*, s. 151; Nöldeke, "Fünf Mo'allaqât-II", [SBAW Wien, CXLI (1900)], s. 1-49; Thorbecke, *'Antarah*, Leipzig 1867; Derenbourg, "Le Poète Antéislamique Antar", *Opuscles d'un Arabisant*, Paris 1905, s. 3-9; Ahlwardt, *Bemerkungen über Ächtheit der alten arabischen Gedichte*, Greifswald 1872, s. 50-57; Nallino, *La Littérature Arabe*, trad. Pellat, Paris 1950, s. 44-45; İskender Aga, *Münyetü'n-Nefs fî Eş'âri 'Anteri 'Abs*, Beyrut 1864 [ve 1881]. *Dîvân*, Ahlwardt tarafından neşredildi: *The Divans of the Six Ancient Arabic Poets*, London 1870, s. 33-52+ilâveler, s. 178 vd.; diğer neşirler: [nşr. Muhammed el-'Inânî] Kahire 1315 [1329/1911] ve Beyrut 1888, 1901, bu hususta bk. Brockelmann, *GAL, Suppl.*, I, 45.

Seçilmiş Ek Kaynakça

- 'Abdülhamîd Yûnus, *Sîretü 'Antere: Melhame Şa'biyye 'Âlemiyye*, Kahire 1998.
 _____, "Sîretü 'Antere", *Türâsü'l-İnsâniyye*, IV (1971), s. 421-434.
 'Abdülkâdir b. 'Ömer el-Bağdâdî, *Hızânetü'l-Edeb*, Bulak 1299, I, 62.
 Ahmed Naîm [Babanzâde], "'Antere'nin Hamâsiyyâtından", *Servet-i Fünûn*, c. 16, nr. 409 (31 Kânûn-i Evvel 1314), s. 298 vd.
 _____, "'Antere mi Hamâsiyyât mı?", *Servet-i Fünûn*, c. 16, nr. 411 (14 Kânûn-i Sâni 1314), s. 327 vd.
 Ahmed Süveylim, *'Antere b. Şeddâd: el-Fârisü'l-Esved*, Kahire 1997.
 Ahmed Şevkî, *'Antere*, Beyrut 1981; Kahire 1982.
 el-A'lem eş-Şentemerî, *Eş'ârü's-Şu'arâ'i's-Sitteti'l-Câhiliyyîn*, şerh ve ta'lîk: M. 'Abdülmün'im Hafâcî, Mısır 1377/1958, II, 107-165.
 'Alî Şelak, *'Antere b. Şeddâd*, I-III, Beyrut 1969-1970; 1980.
 _____, *'Antere b. Şeddâd: el-Hub, eş-Ş'r, el-Fürûsiyye, el-Hürriyye*, Beyrut 1985.
 'Antere, *Dîvân*, nşr. Halîl el-Hûrî, Beyrut 1893.
 _____, *Dîvân*, nşr. Selîm İbrâhîm Sâdır, Beyrut 1893.
 _____, *Dîvân*, el-Matba'atü'l-Ehliyye, Beyrut 1914.
 _____, *Dîvân*, şerh ve nşr. Kerem el-Bustânî, Dâru Sâdır-[Dâru Beyrût], Beyrut 1958, 1385/1966, 1978, 1984, 1992, 1424/2003.
 _____, *Dîvân*, nşr. 'Abdülmün'im 'Abdürra'ûf Şelebî-İbrâhîm el-Ebyârî, Kahire 1960.

- _____, *Dîvân*, Almancaya çev. O. Rescher (*Beiträge zur Arabischen Poesie*, VIII/1, İstanbul 1963-1964, s. VIII-XI, 46-78).
- _____, *Dîvân*, nşr. Muhammed Sa'îd el-Mevlevî, Kahire 1964; Dimaşk 1390/1970; Beyrut 1403/1983; Riyad 1417/1996.
- _____, *Dîvân*, nşr. Fevzî 'Atavî, Beyrut 1968, 1980.
- _____, *Dîvân* (Eş'ârü 'Antere el-'Absî: el-Batalü's-Şâ'irü'l-'Arabî el-Ma'rûf adı ile), şerh: Muhammed 'Abdülmün'im Hafâcî, Kahire 1969.
- _____, *Dîvân*, Leylâ el-Ahyeliyye'nin *Dîvân'ı* ile birlikte İngilizceye çev. Arthur Wormhoudt, Oskaloosa/Iowa 1974.
- _____, *Dîvân*, nşr. Seyfüddîn el-Kâtib-Ahmed 'Îsâm el-Kâtib, Beyrut 1981.
- _____, *Şerhu Dîvânı 'Antere*, Dârü'l-Kütübî'l-'İlmiyye, Beyrut 1985, 1416/1995, 2002.
- _____, *Dîvânü 'Antere ve Mu'allakatüh*, nşr. Halîl Şerefüddîn, Beyrut 1988, 1997.
- _____, *Dîvân*, nşr. 'Ömer Fârûk et-Tabbâ', Beyrut 1990, 2002.
- _____, *Dîvân*, Dârü'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrut 1992.
- _____, *Dîvân*, el-Hatîb et-Tebrîzî'nin şerhi ile nşr. Mecîd Tarrâd, Beyrut 1412/1992, 2002, 1425/2004, 2007.
- _____, *Dîvân*, şerh ve nşr. Yûsuf 'Îd, Beyrut 1992, [1995], 2001.
- _____, *Dîvân*, nşr. Bedrüddîn el-Hâzırî-Muhammed el-Hammamî, Beyrut 1992.
- _____, *Dîvân*, şerh ve nşr. 'Abbâs İbrâhîm, Beyrut 1994, 1998.
- _____, *Dîvân*, şerh ve nşr. Muhammed Hammûd, Beyrut 1996.
- _____, *Dîvân*, şerh: 'Alî el-'Useylî, Beyrut 1998.
- _____, *Dîvân*, nşr. 'Abdülkâdir Muhammed Mâyû, Halep 1999.
- _____, *Dîvân*, nşr. Ahmed 'Abdullâh Ferhûd, Halep 1999.
- _____, *Dîvân*, nşr. Hamdû Tammâs, Beyrut 2003.
- _____, *Dîvân*, nşr. Dervîş el-Cüveydî, Saydâ 2008.
- _____, *Dîvân*, şerh: Emîn Sa'îd, el-Matba'atü'l-'Arabiyye, y.y., ts.
- Avcı, Casim, *İslâm-Bizans İlişkileri*, İstanbul 2003, s. 243-246.
- Boudot-Lamotte, Antoine, "Lexique de la poésie guerrière dans le Dîwân de 'Antara b. Şaddâd al-'Absî", *Arabica*, XI/1 (1964), s. 19-56.
- Brockelmann, [Carl], "Antere", *IA*, I, 463.
- el-Bustânî, Butrus, *eş-Şu'arâ'ü'l-Fürsân*, Beyrut 1944, s. 160 vd.
- _____, *Üdebâ'ü'l-'Arab fi'l-Câhiliyye ve Sadri'l-İslâm*, Beyrut 1989, s. 162-177.

- el-Bustânî, Fu'âd Efrâm, *'Antere b. Şeddâd, Müntehabât Şi'riyye, er-Revâ'i'*: 27, Beyrut 1930; 4. baskı, Beyrut 1962.
- _____, " 'Anteretü't-Târîh ve 'Anteretü'l-Üstüre", *el-Meşrik*, 28 (1930), s. 534-540, 631-647.
- Cherkaoui, Dris, "Kings and Heroes as Friends and Foes: The Example of Sirat 'Antar", *Al-'Arabiyya*, vol. 34 (2001), s. 7-22.
- Cümâne Yahyâ el-Kâ'kî, *Sîretü 'Antere b. Şeddâd*, Kahire 2002.
- Demirayak, Kenan, *Arap Edebiyatı Tarihi-I: Cahiliye Dönemi*, Ankara 2009, s. 152-154, 217-222 ve tür. yer.
- Devic, L. M., *Les Aventures d'Antar, Fils de Cheddad, Roman Arabe des Temps Antéislamiques*, I, Paris 1864; 2. baskı, Paris 1878.
- Ebû Zeyd el-Kureşî, *Cemheretü Eş'âri'l-'Arab*, nşr. 'Alî Fâ'ûr, Beyrut 1406/1986, s. 211-222.
- Enîs Bekdâş-Kemâl Bekdâş, *Kitâbü 'Antere*, Beyrut 1908.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki, *Yedi Askı, Arap Şiirinin İlk Parlak Dönemi*, İstanbul 1985, s. 50-55.
- Fârûk Hürşîd, *Mevlidü'l-Batal: 'Antere b. Şeddâd*, Beyrut 1995.
- Fevzî Muhammed Emîn, *'Antere b. Şeddâd el-'Absî*, Riyad 1986; İskenderiye 1992.
- el-Galâyînî, Mustafâ, *Ricâlü'l-Mu'allakâti'l-'Aşr*, Kahire 1414, s. 212-247.
- Goldziher, Ignace, *Klâsik Arap Literatürü*, çev. Azmi Yüksel- Rahmi Er, Ankara 1993, s. 23-25, 101.
- Habeşî Seyyid Nasr, *Mu'allakatü 'Antere, Dirâse fi'n-Nesîci'l-Lugavî*, Kahire 1985.
- Hamilton, Terrick, *Antar: A Bedoueen Romance*, I-IV, London 1819-1820.
- Hartmann, M., "Anter", *ÍA*, I, 462-463.
- Hasan 'Abdullâh el-Kureşî, *Fârisü Benî 'Abs*, Kahire 1957, 1969.
- Hasan Cevher v. dğr., *'Antere b. Şeddâd*, Kahire 1956.
- Heath, Peter, *The Thirsty Sword: Sirat 'Antar and the Arabic Popular Epic*, University of Utah Press, Salt Lake City 1996.
- _____, "A Critical Review of Modern Scholarship on Sîrat 'Antar Ibn Shaddâd and the Popular Sîra", *Journal of Arabic Literature*, XV (1984), s. 19-44.
- Heller, Bernhard, *Az arab Antarregény*, Budapest 1918.
- _____, *Der arabische 'Antarroman, ein Beitrag zur vergleichenden Litteraturgeschichte*, Hannover 1925.

- _____, *Die Bedeutung des arabischen 'Antar-Romans für die vergleichende Literaturkunde*, Leipzig 1931.
- _____, "Sīrat 'Antar", *EL²* (İng.), I, 518 -521.
- _____, "Sīret-i Anter", *İA*, X, 703-707.
- Huart, Clément, *Arab ve İslâm Edebiyatı*, çev. Cemal Sezgin, Ankara [1971], s. 22-23, 377-379.
- İbrâhîm 'Avad, *'Antere b. Şeddâd: Kadâyâ İnsâniyye ve Fenniyye*, Kahire 1998.
- İbrâhîm Muhammed Kâsım, *Şâ'irü'l-Hub ve'l-Harb: 'Antere b. Şeddâd*, Kahire 1989.
- İbrâhîm el-Müslim, *'Anteretü'l-Karni'l-Hâdî ve'l-İşrîn*, Kahire 2002.
- Kauk, Remek, "Sīrat 'Antar ibn Shaddâd", *Arabic Literature in the Post-Classical Period*, edited by Roger Allen-D. S. Richards, Cambridge 2006, s. 292-306.
- el-Kavvâl, Antuvân Muhsin, *'Antere ve 'Able*, Tarâbulus/Lübnan 1992.
- Kennedy, Philip F., *The Wine Song in Classical Arabic Poetry: Abū Nuwās and the Literary Tradition*, Oxford 1997, özellikle, s. 152-153 ve tür. yer.
- Lyons, M. C., *The Arabian Epic: Heroic and Oral Story-Telling, Volume 2: Analysis*, Cambridge 1995, 2005, s. 18-44.
- Mahmûd Hasan Ebû Nâcî, *Şu'arâ'ü'l-'Arabi'l-Fürsân*, Dimâşk 1404/1984, s. 51-76.
- Mahmûd Zihni, *'Antere beyne't-Târîh ve'l-Edebi's-Şa'bî*, Kahire, ts.
- _____, *Sīretü 'Antere*, 2. baskı, Kahire 1984.
- Mehmed Fehmî, *Târîh-i Edebiyyât-ı 'Arabiyye, Câhiliyye Devri*, c. I, İstanbul 1332/1917, s. 795-822.
- Muhammed 'Abdürrahîm, *'Antere b. Şeddâd ma'a's-Sire ve'l-Ekvâl ve'n-Nevâdir*, Beyrut 2008.
- Muhammed 'Alî es-Sabbâh, *'Antere b. Şeddâd: Hayâtühû ve Şi'ruh*, Beyrut 1990.
- Muhammed ed-Düsûkî, *Kıssatü 'Antere b. Şeddâd*, Kahire 2000.
- Muhammed Ebü'l-Fütüh Muhammed el-'Affî, *el-Butûle beyne's-Şi'ri'l-Ginâî ve's-Sīretü's-Şa'biyye: 'Antere b. Şeddâd Nemûzecen*, Mısır 2001.
- Muhammed Ferîd Ebû Hadîd, *Ebü'l-Fevâris 'Antere b. Şeddâd*, Kahire 1947, 1957, 1959, 1961.
- Muhtar, Cemâl, "Antere", *DİA*, III, 237.
- _____, "Antere Kıssası", *DİA*, III, 237-238.
- Mustafâ Cüzû, *Şi'ru 'Antere: Dirâse Tatbikiyye 'alâ Nazariyyâti's-Şek fi Şi'ri'l-Câhiliyye*, Beyrut 2002.
- Müfid Ebû Murâd, *'Antere b. Şeddâd*, Beyrut 1998.

- Müstecâbîzâde 'İsmet, "Antere'nin Hamâsiyyâtından", *Mekteb*, c. 4, sy. 2 (21 Eylül 1311/14 Rebiülâhir 1313), s. 17-18.
- Nicholson, R. A., *A Literary History of the Arabs*, Cambridge 1969, s. 34, 76, 109, 114-116, 128, 459.
- Norris, H. T., *The Aventures of Antar*, London 1980.
- 'Ömer Ebü'n-Nasr, 'Antere: Batalü'l-'Arab ve Fârisü's-Sahrâ', Beyrut 1959, 1965, 1975, 1977, 1980, 1981, 1983, 1990.
- _____, 'Antere b. Şeddâd: Kıssatü'l-Butûle ve't-Tadhiye ve'l-Hub ve's-Şecâ'a ve'l-Hıkd ve'l-Kerem fi Sahrâ'i'l-'Arab, Beyrut 1983.
- 'Ömer Ferrûh, *Târîhu'l-Edebî'l-Arabî*, Beyrut 1388/1969, I, 207-212.
- Rehhâb 'Akkâvî, *Melhametü'l-'Arab: Sîretü 'Antere b. Şeddâd*, Beyrut 2003.
- Rescher, Oskar, *Abriss der Arabischen Litteraturgeschichte*, Stuttgart 1925, I, 45-46.
- Richmond, Diana, *'Antar and 'Abla: A Bedouin Romance*, London 1978.
- Rouger, Gustave, *Le Roman d'Antar*, Paris 1923.
- Sabrî İbrâhîm es-Seyyid, *Dîvânü 'Antere: Dirâse Delâliyye*, İskenderiye 1992.
- Sâlih, A. 'A., 'Antere b. Şeddâd, y. y., 1972.
- Sells, Michael A., *Desert Tracings: Six Classic Arabian Odes by 'Alqama, Şánfara, Labîd, 'Antara, Al-A'sha, and Dhu al-Rúmma*, Middletown, Conn. 1989, s. 45-56.
- Sezgin, Fuat, *Geschichte des Arabischen Schrifttums*, Leiden 1975, II, 113-115.
- Şerhu Dîvânı 'Alkame, Tarafe, 'Antere, Beyrut 1968.
- Şükrî 'Ayyâd-Yûsuf Nevfel, 'Anteretü'l-İnsân ve'l-Üstûre: Fusûl fi't-Tezevvuki'l-Edebî, Riyad 1982.
- Şükrî Gânim, 'Antere, Temâşâ, Beş Fasil, trc. İzzet Melîh [Devrim], İstanbul 1327/1911; sad. İnci Koçak, Ankara 1983.
- Tülücü, Süleyman, *Mu'allakât ve Şairleri Üzerinde İncelemeler*, [Doktora Öncesi] Seminer Çalışması II, Erzurum 1979, s. 65-70.
- _____, "Mu'allaka Şairlerinden: 'Antere", *Prof. Dr. Nihad M. Çetin'e Armağan*, İstanbul 1999, s. 221-230; aynı yazı için ayrıca bk. *EKEV Akademi Dergisi*, c. 1, sy. 4 (Mayıs 1999), s. 15-22.
- Yaltkaya, Şerefeddin, *Yedi Askı*, İstanbul 1943, 1985, s. 50-58 (Arapça metni), s. 99-112 (Türkçe çevirisi).
- Yanık, Nevzat H.-Demirayak, Kenan-Ceviz, Nurettin, *Yedi Askı-Arap Edebiyatının Harikaları*, Ankara 2004, s. 93-101.

- Yılmaz, İbrahim, "Arap Şiiri ve Hikâyecilik-Antere Örneği", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 15 (2001), s. 249-266.
- Yûsuf b. İsmâ'il, 'Antere b. Şeddâd, Kahire 1957; el-Mektebetü'l-Hadîse, Beyrut, ts.
- Zekî Mugâmir, " 'Antere b. Şeddâd ve 'Arabların Devr-i Câhiliyetdeki Edebiyatı", *Mekteb*, sene: 3, sy. 4 (10 Şubat 1309/16 Şa'bân 1311), s. 164-169; sene: 3, sy. 6 (10 Mart 1310/15 Ramazân 1311), s. 252-256.
- ez-Zevzenî, *Şerhu'l-Mu'allakâti's-Seb'*, Beyrut 1382/1963, s. 136-153.

Kisaltmalar

- DİA : *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, I- , İstanbul 1988- .
- EP² (İng.) : *The Encyclopaedia of Islam*, I-XII, New Edition, Leiden 1960-2005.
- GAL : Carl Brockelmann, *Geschichte der Arabischen Litteratur*, I-II, Leiden 1943-1949; *Suppl.*, I-III, Leiden 1937-1942.
- İA : *İslâm Ansiklopedisi*, I-XIII, İstanbul 1940-1988.
- SBAW Wien : *Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften* (Wien).